

hæreticis vel damnatis permanere Christi sacramenta : vera quantum ad se et sancta, sed nisi poenitentia vel indulgentia subventum fuerit, ad damnationem usurpatoris pervenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodest quod vera et sancta sunt, cum usurpatores pravae æque permant, ac si essent mala et noxia? Crassus aurum sitiit, æque periit auro sicut Nero veneno. Item : Aurum æque verum est in arca furis, sicut in thesauro regis, sed a rege licite habetur, a fure illicite datur, illicite accipitur : ideo et ipse fur, et communicator furti, nisi forte de conscientia furti se purgaverit, ut etiam perhibet Gelasius ad Anastasium imperatorem, uterque digne et juste damnabitur. Unde periculosum revera vel approbatione, vel consensu, vel saltem ex conscientia, hæreticis communicare; quia etsi aliquando, ut superius patet, indultum est ex discretionis vel pietatis arbitrio, damnabile tamen constat esse justo et vero Dei iudicio

CAP. LXXXV. Quod sola avaritia commendat Simoniam.

Quia ergo hæreses cum suis communicatoribus sunt damnatae, ideo a sancta Ecclesia prorsus præter Simoniam sunt extirpatae : quam cum inextricabili miseria sola commendat avaritia. Cæteræ enim hæreses, quæ insolubilibus sententiis Ecclesiam scindebant, sunt sopitæ, sola hæc quæ innumerabilibus pollet pecuniis, incessanter scandalum generat Ecclesiae. Aliæ auctoritatem sibi videbantur contrahere a prophetis et evangelistis, et tamen ceciderunt; hæc damnationem sustinet ab ipso Deo, et prophetis, et omnibus sanctis; et tamen admodum Lernæi capitis ab ipsa sua succisione sumit incrementum. Ut ergo patet, fidem Christianam non expugnant sententiæ vel divitiæ, quia ad quod loquaces hæreses sed pauperes non possunt cogere, ad illud hæc muta sed dives potest allicere: regalia enim castra et numismata, quia semel in dotem Ecclesiae cesserunt, non venduntur; et regalia verba, cum transierint in jura Ecclesiae, sunt vendenda. Totus episcopatus in massa gratis datur a principe, et bannus decaniæ vendendus est a præsule? Frustra ergo præcepit Deus, *gratis accipistis, gratis date* (Matth. x, 8) : si quod gratis accipitur in munere, vendendum est in dispensatione, cum Do-

A minus a sacerdote non pecuniarum sed lucra animarum exigit. Unde etiam Hieronymus conqueritur in Michæa, cum dicatur ad apostolos : Nolite possidere aurum, neque argentum, neque æs in zonis vestris sit (*ibid.*, 9), et excutitur de viri sancti manibus etiam labore parata pecunia; voces Domini venditant, et de columbis mercantur in templo. Revera enim quæ Deo semel oblata sunt, vendenda non sunt, quia quod ille non vendidit cuius proprium fuit, quomodo ille vendere debet cuius non est? Pauper enim Christus suo Ecclesiam sanguine redemit, et instituit non divites, sed pauperes; non ea quæ sunt, sed quæ non sunt de mundo elegit; suos successores non mundi amicos, sed inimicos esse voluit; a sua Ecclesia non modo honoris et lucri cujuslibet commercia abstulit, sed et concupiscentiæ, voluptatis, sollicitudinis, impedimenta extirpavit; terrenorum contemptum, cœlestium tantum amorem indixit. Cum ergo nihil habuerit vel habere debuerit, ab originis suæ successione, quod nisi per rapinam habuerit de mundo, nisi forte ex gratuita aliquorum fidelium oblatione, nec ad se suosque sustentandum? Satis ergo absurdum, ut qui sua relinquere imperantur, aliena vendant; et, quod deterius est, quibus de terrenis etiam terrena lucra interdiciuntur, de cœlestibus negotiare audeant, adeo ut a suæ venalitatis avaritia, nec tuta esse possit etiam fidelium defunctorum elemosyna, nec saltem divinæ administrationis gratia.

CAP. LXXXVI. Quod de Simonia damnanda nulli tacendum.

Aspere quidem in Simoniacos loqui vius sum, sed sciat omnipotens Deus salubriter ac vere, quia non ex meo sensu præsumptuose, sed ex ipsius Domini et omnium sanctorum auctoritate, qui verbo et exemplo dum nihil in mundo amare vel habere studuerunt, cœlestia pro terrenis mutare, vile nimis commercium abstruxerunt. Ego autem tacere non præsumpsi, nec aliquis revera tacere debet; quia, ut ait Ambrosius, licet tibi silere in iudicio pecuniario; in causa autem Dei, ubi communicatio est periculum etiam dissimulare non leve peccatum est. Et Gregorius ait : Quia quisquis in Simoniam vehementer non exarserit, cum eo a quo hoc flagitium ortum est portionem habebit.

MONITUM IN SEQUENS OPUSCULUM.

(D. B. PEZ., Præf. ad tom. IV *Anecd.*, p. x.)

Clarissimus P. domnus Edmundus Martene nuper admodum Algeri ex scholastico Leodiensi Cluniacensis monachi *Librum de misericordia et justitia* edidit in *Thesauri Anecdotorum Novi* tomo V, a col. 1019, in cuius præfatione, quam domnus Nicolaus Leodiensis, de omnibus Algeri opusculis agens conscripsit, pauca quidem, sed gravia et fide digna de vita et scriptis Algeri traduntur. *Algerus Leodiensis*, inquit Nicolaus, scriptor æqualis, *ab ipsa infantia totum se litterarum studio tradens sub clarissimis viris, quorum scientia et honestis moribus tunc temporis Leodiensis fulgebatur Ecclesia, Francia illustrabatur, nobiliter floruit, adeo ut nulla ei Christianæ fidei regula videretur incognita, nulla liberalium artium aliena. Et ut de moribus ejus aliquid memoriæ tradamus, primo in ecclesia Sancti Bartholomæi apostoli, quæ est in suburbio Leodii,*

*Deo militavit, professione et habitu clericus, gradu diaconus, officio scholasticus: procedente vero tempore in majorem ecclesiam Sanctæ Mariæ Sanctique Lamberti ab Oberio episcopo honorabiliter translatus, et a prioribus gratanter exceptus, usque ad obitum felicitis memoriæ Friderici episcopi, annis fere viginti, pro Ecclesiasticis negotiis ad diversas personas et Ecclesias multas insignes conscripsit epistolas, quæ a plerisque summo conservantur et legantur studio, etc. Harum forte epistolarum non ultima fuit opusculum quod nos Libellum seu Tractatum de libero arbitrio inscripsimus, secuti fidem antiqui codicis illustris nobisque amicissimi viri, domini Zachariæ ab Uffenbach, et Joannis Trithemii, qui libro *De scriptoribus eccl.*, cap. 328, inter Opera Algeri diserte recenset *De gratia et libero arbitrio librum unum*, cujus initium sit: *Sciendum est quod liberum*. Etsi enim opusculum, ut nunc est, nullam epistolæ formam referat, fieri tamen potuit ut a librariis compendii gratia ea detruncata et prætermissa sint quæ pro more epistolis præponuntur et subjunguntur, id quod pluribus exemplis facile demonstrari posset. Cæterum Algerus, mirum est, quam dilucide Catholiceque gravissimas intricatissimasque de gratia, prædestinatione ac libero arbitrio quæstiones in brevissimo isto opusculo dissolverit, adeo ut audacter pronuntiare liceat plus lucis in hujusmodi controversiis ex eo uno quam ex pluribus etiam recentiorum scholasticorum voluminibus peti posse. Scripturunculam vel obiter percurrat qui gloriosius nos de ea prædicasse putaverit.*

DIVI ALGERI

CANONICI LEODIENSIS

LIBELLUS DE LIBERO ARBITRIO.

(Edidit D. Bernardus Pæzius, *Thea. Anecd.*, t. IV, part. II, col. 111, ex inclita bibliotheca ms. illustris viri domini Zachariæ Conradi ab Uffenbach.)

CAPUT PRIMUM.

Quale fuerit Adæ liberum arbitrium ante et post lapsum.

Sciendum est quod liberum arbitrium dicitur habuisse primus homo, antequam per gustum pomi esset effectus servus peccati. Sed, cum habuisset liberum arbitrium, videndum est quæ libertas illius arbitrio fuerit.

Arbitrium certe liberum fuit, quandiu suæ potestatis exstitit, ita ut, nulla vi cogente nec Dei nec diaboli, quod vellet bonum aut malum faceret. Sed, cum liberum esset hoc respectu, quia nullo dominio, nulla vi cogi poterat, ut vellet aliquid aut nollet, per se tamen debile erat, ita ut ex sua debilitate cadere posset, si diabolo non cogenti, sed suadenti consentiret. Sed stare ex sua virtute nullo modo posset, etiamsi vellet, nisi consilio Dei credens, ut vellet bonum, quod bene vellet, persisteret per ejusdem Dei auxilium.

Cum ergo Adam liberam voluntatem haberet et propriam, non propriam habebat possibilitatem, sed alienam, ut esset in homine, quod juste a Deo remuneraretur; libera scilicet voluntas, quæ Deo non coacta serviret, et esset in Deo unde glorificaretur cum hominem sua virtute roboraret. Quia igitur liber erat Adam et infirmus, postquam sibi nimis est confusus, ex libero arbitrio hosti consensit, et per fragilitatem suam cecidit: qui si Domino soli confusus fuisset, Domino auxiliante, nullatenus atque cecidisset.

Sed, cum post primi patris lapsum totus orbis esset servus peccati, venit Dominus nos pristino restituens gradui, reddens arbitrium primi hominis liberum sicut prius a vi extranea, sed non a debilitate pro-

pria, ut nemo sit qui de se præsumat, sed in solo Deo semper confidat.

CAPUT II

Nec prædestinatio bonorum ad præmium, nec præsentia malorum ad pœnam obest libero arbitrio

Sed huic libero arbitrio videtur contrarium, quod Dominus sanctis ab æterno vitam æternam prædestinavit, et similiter causam vitæ æternæ, meritum scilicet præordinavit; reprobis autem mortem æternam, sed non mortis æternæ causam, quia Deus nulli peccata sua prædestinavit. Non enim est Dei disponere quomodo peccator peccet, sed tamen, cum sciat eum peccaturum, mortem ei præordinat [*Apo-graphum*, præordinaret], ut verus iudex. Si autem præordinat et prædestinat vitam bono et mortem malo, videtur vim inferre libero arbitrio; quia, cum prædestinatio sua falli non possit, necesse est ut malus sit quem prædestinavit ad mortem, et bonus sit quem prædestinavit ad vitam: et si necesse est hunc esse bonum et illum malum, perit ergo liberum arbitrium, quod necessitate cogitur.

Quod si arbitrium non est liberum, sed cogitur necessitate, non est culpandus ille, qui, velit, nolit, peccat; neque laudandus qui, velit, nolit, bene agit, sed laus et culpa soli cogenti est imputanda. Cur ergo pœna est malis et gloria justis? Non est itaque præmium quod justis remunerantur, sed sola Dei gratia; nec est vindicta, quod injusti puniuntur, sed injuria, quod absit!

Prædestinatio enim Dei nulla vi cogit nos ad bonum vel ad malum; sed Deus apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (*Jac. 1, 17*), ab æterno ea, quæ futura sunt nobis, in conspectu suo præsentia habuit, et quales vos futuri